

КОТЕНКО В. Л.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕТОНІМІЇ ТА УОСОБЛЕННЯ У ІСПАНСЬКОМОВНОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ

У статті зацентровано увагу на особливостях функціонування метонімії та уособлення як тропів, що застосовуються авторами-журналістами і спортсменами у статтях і творах художньо-публіцистичного стилю. Прослідковано прагматику спортивного тексту, якої досягається за їх допомогою. Проведено порівняння стилістики газетної статті та авторської книги.

Ключові слова: спортивний дискурс, прагматика, троп, метонімія, уособлення.

В статье акцентировано внимание на особенностях функционирования метонимии и олицетворения как тропов, используемых авторами-журналистами и спортсменами в статьях и произведениях художественно-публицистического стиля. Было прослежено прагматику спортивного текста, достигаемую при их помощи. Проведено сравнение стилистики газетной статьи и авторской книги.

Ключевые слова: спортивный дискурс, троп, метонимия, персонификация.

The article pays attention to the peculiarities of the use of metonymy and personification as tropes implemented by authors in the articles and works of artistic and journalistic style. The pragmatics of the sports text was under research. The comparison of the stylistics of the newspaper article and a particular author's book was also compared.

Key words: sports discourse, pragmatics, trope, metonymy, personification.

Сучасний іспанськомовний спортивний дискурс є складним багаторівневим мовним конструктом, що формується мовними і позамовними явищами, передаються через усний та письмовий канал комунікації, твориться широким спектром суб'єктів. Спорт є невід'ємним складником життя іспанського соціуму. Так, за даними соціологів, зважаючи на кількісні показники спортсменів, а отже і на частку висвітлення подій у пресі, перше місце займає футбол: це майже 50 % на телебаченні; серед 25 трансляцій, які

Котенко В. Л.

переглянула найбільша кількість людей за період 1993-2010 рр. (не враховуючи матчі ЧС у ПАР) – 84 % припадає на цей вид спорту; з 83 спортивних трансляцій, зареєстрованих у топ 10, 78 теж припадало на футбольні матчі [1:423-425]. Майже 18 % населення Іспанії займається футболем, а 56 % принаймні раз на рік купує квитки на футбольні матчі [2:277;298]. 70 % населення Іспанії самоідентифікує себе чи то з ФК “Реал”, чи “Барселона” [3:281]. Вивчення цього феномену ще й досі залишається новим та **актуальним** на україномовному просторі з огляду на відсутність комплексного дослідження.

За **мету** цієї розвідки ми собі ставимо зробити загальний огляд функції метонімії та уособлення як тропів, що знаходять своє активне втілення у статтях спортивної тематики видань *Marca*, *As*, *Mundo Deportivo*, *El Mundo*, *El País*, а також до **матеріалу** дослідження ми залучили книгу футболіста Пепе Реїни “*El mundo en nuestros manos. Así fuimos campeones*”, що належить до художньо-публіцистичного стилю іспанської мови, і описує події фіналу Чемпіонату Світу 2010 року з футболу, переможцем якого стала збірна Іспанії. **Об’єктом** розвідки є стилістичні особливості спортивного дискурсу іспанської мови, **предметом** – аналітичні статті та книга спогадів відомого футболіста.

Проблема чіткого визначення і класифікації тропів і досі залишається дискусійною у лінгвістиці. Безсумнівним є факт провідної ролі та значення метафори. Зокрема, у контексті спортивного дискурсу особливого значення набуває військова метафора; цей лінгвокогнітивний феномен був проаналізований О. Малишевою на матеріалі російської мови¹. Ми ж зосередимося на функціонуванні виключно метонімії та уособлення як виду метафори. За О. Селівановою, метонімія є найпродуктивнішим креативним засобом збагачення мови, виявом мовної економії, семіотичною закономірністю, що виявляється у перенесенні позначень одного компонента події на інший, імен: класу об’єктів

¹ Малышева Е. Г. Русский спортивный дискурс. Лингвокогнитивное исследование / Елена Григорьевна Малышева. – М.: Флинта, 2011. – 206 с.

на об'єкт цього класу, позначення частини на ціле й цілого на частин за суміжністю в межах однієї ситуації [4:346]. У контексті спортивної преси вживання саме такого тропу є особливо важливим з огляду на прагматичну настанову, адже 150-250 слів спортивного коментаря чи огляду потребують максимальної акумуляції мовних засобів, їх економії задля чіткої структури подачі інформації.

Головним пластом метонімічного переносу є позначення частини замість цілого та цілого замість частини, зокрема мова йде про перенесення слів “команда”, “стадіон”, “гравець”: *un defensa rojiblanco; los azulgrana; admitió el '9'*; *La Roja; campo del Puerta Bonita, San Mamés aplaudió; sus cortas piernas son una amenaza* [el País 12.03.2012]; *Izquierda Unida recordó; el brazelete no se mueve del brazo del portero desde 7 de octubre de 2006; Chamartín le despidió con honores* [el País 25.03.2011]; *Con el tanto visitante, el Borussia Dortmund se quedó más helado aún. El Málaga siguió a lo suyo, boicoteando cualquier intento de remontada gracias a la espectacular actuación de la zaga malagueña, con un Demichelis sobresaliente* [El Mundo 10.04.2013]; *...quieren que el Madrid se moje y fije un precio de salida antes de hacer cualquier movimiento* [Sport 21.08.2013]; *Los de Vázquez no supieron doblegar a un Córdoba que empezó mandando sobre el terreno de juego* [Marca 25.08.2013]. Характерним є також перенесення непересічних рис спортсменів через найменування відомих митців: *Guardiola es el Picasso del fútbol²; Leo Messi, el Mozart del fútbol* [eldiario.es 24.03.2014].

Пресупозиції читача-вболівальника, як правило, пов'язані з такими неофіційними назвами команд та гравців, які є невідомими узагальненому газетному адресату, проте не складають труднощів для розуміння обізнаних читачів: *merengue* (Real Madrid), *culé* (FC “Barcelona”), *colchonero* (Atlético Madrid), *txuriurdin* (Real Sociedad): *Con todo, el punto de encuentro de los txuri urdin tuvo lugar en Bellecour* [Mundo Deportivo 19.08.2013]; *Un ‘as en la manga’ ante los colchoneros* [28.03.2014]; *Los culés sí creen en la remontada del*

² <http://www.ecosdelbalon.com>, 2.03.2014

Barça [ABC 20.03.2012]. Таке перенесення можливе навіть на характерні кольори спортивного одягу гравців: *Los blanquiazules terminaron el partido con siete hombre formados en el Mundo del Fútbol de Abegondo* [Marca 25.08.2013]; *Los azulgrana quieren quitarse la espina de tres derrotas consecutivas* [Mundo Deportivo 11.04.2014]; *Los azulgranas tienen que recuperar un partido a sus dos rivales por el título.* [Marca 19.04.2014].

Особливим видом метонімічного переносу виступає вказівка на національність чи місце походження замість імені гравця: *Una galopada del galés por la izquierda dio al Real Madrid la Copa del Rey ante un Barcelona que decepcionó durante un buen tramo del partido.* [Marca 16.04.2014]; *El zarauztarra, lesionado, no entró en la primera convocatoria de Liga* [Mundo Deportivo] або ж називання імені без прізвища, оскільки це дуже відомі гравці, додаткове представлення яких не має потреби: *'Mou' castiga a David Luiz* [Sport 21.08.2013]; *'Cote ya corre'* [Mundo Deportivo 19.08.2013]; *Cristiano rompió a llorar: "Quiero volver en 2014 y ganar otra vez"* [As 13.01.2014]; *Kaká: "Cristiano es el mejor futbolista con el que he jugado"* [As 17.02.2014]. Такий прийом застосовується для мовної економії у випадку, якщо гравець чи його національність відрізняється від решти, або ж якщо він є досить відомим, і тому висловлювання на кшталт "*El fenómeno de Rosario monopoliza el premio en las últimas cuatro ediciones y, a los 25 años, ni él sabe cuántos veces más llevará a su vitrina un galardón que parece suyo, aunque estos premios no son su obsesión sino su hábito*" [el Mundo 7.01.2013] чи "*El crack portugués no entiende que el galo se haya decantado públicamente por Ribéry en la carrera por el Balón de Oro*" [As 11.10.2013] не викликатиме у читачів труднощів зі сприйняттям, оскільки всі зрозуміють, що мова йтиме про аргентинця Л. Мессі, португальця К. Роналду чи француза З. Зідана відповідно.

Для надання більшої експресивності спортивному тексту журналісти активно вдаються до залучення уособлення, різновиду метафори. Уособлення ґрунтується на антропоморфному використанні знаків концептуальної сфери ЛЮДИНА на

позначення інших концептуальних сфер (неживих предметів, явищ природи, тварин, рослин тощо) [4:460]. У спортивному дискурсі такими концептуальними сферами, окремими дійовими особами, стають команди та власне змагання. Вони мають свій стиль, вирішують свої проблеми, живуть справжнім життям: *El Athletic no se quedará viendo al Barça mover la pelota, buscará sus ventajas y si logra asentar estilo y ritmo alto de juego puede poner al Barcelona en situación de riesgo ambiental* [Mundo Deportivo 20.04.2014]; *La Real recuperó el pulso, se lanzó hacia la meta de Casilla y acosó al Espanyol, que perdió pie* [el Mundo 19.04.2014]; *La Real vuela hoy hacia el sueño de volver a jugar la fase de grupos de Champions; El partido ofrecerá el reencuentro entre los viejos conocidos en el mundo; El Granada da dos veces y supera bien a Osasuna; La segunda jornada de Liga también tiene árbitros* [Mundo Deportivo 19.08.2013]; *El Arsenal da 30 millones por Di María; Un fallo defensivo condena al Dépor; El Eibar sucumbió fruto de tres penaltis ante un Girona que fue práctico y no tuvo excesivos problemas* [Marca 25.08.2013].

Для того, щоб повніше висвітлити картину застосування метонімії та уособлень у іспанськомовному спортивному дискурсі, ми залучимо до аналізу також авторську книгу спогадів футболіста-воротаря Пепа Реїни “El mundo en nuestros manos. Así fuimos campeones”. Вже сам заголовок він формує яскравою метафорою на позначення ваги і значення перемоги у найпрестижнішому футбольному змаганні світового масштабу – Чемпіонаті світу. Цей спортсмен є визнаним оратором, як це було чудово доведено під час національного свякування перемоги у Мадриді на стадіоні Мансанарес. Тоді П. Реїна з великою повагою представив кожного гравця, окремо подякував технічному сектору, лікарям, тренеру і навіть поліції³. Ця книжка є спогадом автора як очевидця і учасника усіх подій, що привели Національну збірну до перемоги. Побудована вона за принципом оповіді про кожного гравця (23 історії), про тренера, а також містить пролог Вісенте

³ <https://www.youtube.com/watch?v=AsOUk9rAoTA>

дель Боске (головного тренера) і епілог Віктора Вальдеса (одного з воротарів збірної).

Хоча стиль цієї праці яскраво забарвлений елементами розмовного експресивного синтаксису, засоби художнього образного мовлення теж присутні. Звернімося, зокрема, до прикладів вживання метонімії та уособлення: *las cámaras de todo el mundo querían su imagen* [5:20], *Si nos hubieran eliminado en alguna ronda previa, toda España se habría sentido desilusionada.* [5:43-44]; *Y si se suele decir que un equipo es grande si tiene un gran porter y un gran “9”, en España estábamos muy tranquilos...* [5:64]; *Y si hablamos de que es normal que a España la consideran favorita para ganar el Mundial...* [5:94]; *Y claro que le llegó su oportunidad. Tanto ante Holanda ... como ante Alemania* [5:96]; *Enfrente teníamos a Portugal, posiblemente la antithesis de España* [5:129] *Históricamente grandísimos jugadores que habían vestido La Roja habían pasado muchísimos momentos malos* [5:165]; *También nos costó ganar a Arabia Saudí.* [5:54]; *¡¡Un gol del gran Puyi nos metía en la final del Mundial!!* [156]; *Decisivo, porque, a partir de ahí, el equipo cogió alas.* [147]; *el fútbol tenía que ser justo* [164]; *Aquella en la que España estaba deseando ingresar y que, en ochenta años de Mundiales, nunca lo había podido hacer* [71]. Як можна пересвідчитися, П. Реіна в основному вживає метонімію на перенесення позначень команд та збірних. Останні приклади засвідчують переплетіння метонімії з уособленням, що творить особливий стилістичний ефект і надає значущості подіям.

Отже, тенденція до вживання у своєму мовленні метонімії та уособлення як тропів є характерною як для мови журналістів, так і спортсменів. У газетних статтях метонімія переносить значення слів, дотичних до суб'єктів гри, а також спостерігаємо вказівку на національність, місце походження чи колір форми гравців, що використовується заради мовної економії і прагнення надати висловлюванню більшої експресивності. Приклад проаналізованої авторської книги показав, що такий формат видання дозволяє надати привнести елементи розмовного стилю до опису спортивних подій, зробити текст відкритим і зрозумілим для

широкого загалу, саме тому тут використання метонімії і уособлення носить суміжний характер. Аналітичні статті та проаналізована книга чітко забарвлені виявом суб'єктивної модальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Pujadas X.* Atletas y ciudadanos. Historia social del deporte en España 1870-2010 / Xavier Pujadas. – Madrid : Alianza Editorial, 2011. – 553 p.
2. *García F. M.* Postmodernidad y Deporte: entre la individualización y la masificación. Encuesta sobre hábitos deportivos de los españoles / Fernando Manuel García. – Madrid : CIS (Centro de investigaciones sociológicas), 2006. – 308 p.
3. *Miravittlas R.* La función política del Barça / Ramon Miravittlas. – Madrid : Catarata, 2013. – 303 p.
4. *Селіванова О.* Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
5. *Reina P.* El mundo en nuestros manos. Así fuimos campeones / Pepe Reina. – Barcelona : Medialive, 2010. – 220 p.
6. *Яковлева Е. В.* Лексикология испанского языка. Теория и практика / Елена Владимировна Яковлева. – Санкт-Петербург : КАРО, 2007. – 240 с.